

NAŠ DALJNI BLIŽNJI SVET

Fabio
Doplicher

Odmevi se upogibajo v vesolju

Fabio Doplicher (roj. 1938. v Trstu) je ena od najzanimivejših osebnosti sodobne italijanske poezije, s prvo zbirko se je pojavil leta 1970, od takrat je nenehno navzoč v italijanskem literarnem življenju, kot pesnik, dramatik, pisec radijskih in televizijskih iger, scenarijev in dokumentarcev, ustanovil in več let je urejal znano revijo *Stilb*, znan je po svoji mednarodni dejavnosti, pred leti je izdal obsežno antologijo svetovne poezije (od Slovencev sta v njej zastopana C. Zlobec in T. Šalamun), zdaj pa pripravlja podobno antologijo evropske poezije, v kateri bo posebno poglavje posvečeno poeziji jugoslovanskih narodov.

Doplicher je za nas še posebej zanimiv, ker je rojen v Trstu in je svoja otroška leta med vojno preživel v Sežani, kar je zapustilo pomembne sledove v njegovem literarnem delu, tudi v krajši pesnitvi, ki jo v tej številki objavljamo v slovenskem prevodu. Na prvi pogled je Doplicherjeva poezija hermetična, vendar je ključ do branja dokaj preprost: njena največja značilnost je v tem, da je vsa zasidrana v naš čas, v katerem sta do nerazpoznavnosti pomešana preteklost in prihodnost; prav tako sta pomešani subjektivno in objektivno, pogosti so spominski vrinki kot posebna metafora ali kot neposreden zapis, zato so prehodi včasih nekoliko sunkoviti. Značilna za to poezijo je tudi nekakšna ideološka polemičnost do našega časa, temeljna metafora vse Doplicherjeve poetike pa je *metamorfoza* kot filozofija in kot neposredno doživljanje sveta. Vse, tudi življenje samo, je hkrati privid in resnica ali, kot pravi pesnik, »v ogledalu – izmišljeno življenje, ki k življenju kliče – se odvija naš teater«. Tudi ko nam gre najbolj zares, ko smo najgloblje potopljeni v svoje ambicije, vse to bolj igramo kot živimo, zato so lutke in maske naša druga, pogosto resničnejša podoba.

Doplicher je za nas še posebej zanimiv, ker je rojen v Trstu in je svoja otroška leta med vojno preživel v Sežani, kar je zapustilo pomembne sledove v njegovem literarnem delu, tudi v krajši pesnitvi, ki jo v tej številki objavljamo v slovenskem prevodu. Na prvi pogled je Doplicherjeva poezija hermetična, vendar je ključ do branja dokaj preprost: njena največja značilnost je v tem, da je vsa zasidrana v naš čas, v katerem sta do nerazpoznavnosti pomešana preteklost in prihodnost; prav tako sta pomešani subjektivno in objektivno, pogosti so spominski vrinki kot posebna metafora ali kot neposreden zapis, zato so prehodi včasih nekoliko sunkoviti. Značilna za to poezijo je tudi nekakšna ideološka polemičnost do našega časa, temeljna metafora vse Doplicherjeve poetike pa je *metamorfoza* kot filozofija in kot neposredno doživljanje sveta. Vse, tudi življenje samo, je hkrati privid in resnica ali, kot pravi pesnik, »v ogledalu – izmišljeno življenje, ki k življenju kliče – se odvija naš teater«. Tudi ko nam gre najbolj zares, ko smo najgloblje potopljeni v svoje ambicije, vse to bolj igramo kot živimo, zato so lutke in maske naša druga, pogosto resničnejša podoba.

K ciklu pesmi ali kratki pesnitvi *Odmevi se upogibajo v vesolju* morda še to: v pesmih, oštevilčenih z arabskimi številkami, pesnik med svojim bivanjem v Provansi kritično doživlja resničnost današnjega sveta in jo blaži, hkrati pa tudi ostri s pogostimi spomini na otroštvo (Trst, Sežana, Karnija), medtem ko so pesmi v ležečem tisku (označene z rimskimi številkami) odprto soočanje, pogosto kljubovanje ali celo »prepír« s poosebljeno usodo, mestoma že tudi z bogom, ki »ne obstaja, a doni«.

C. Z.

1.
čas, ta stražna noč, upravlja
zadnje hoste, odmerja
požare po Provansi, parčki
s spalno vrečo se v nenadnem
strahu iščejo. lovski
čuvaj rešuje zajce s puško
in z oznako gospodarja.
ubogi Rigoletto, blaženi
bodo tisti, ki imajo dušo
na pravem mestu in kravato iste barve kot manšete.
prsti, zadnje nitke
v velikem mislečem mehanizmu. Naša skupna
izkušnja, slinasta sled, polži
ne spreminjajo neba. in jaz sem
zmerom tu, v Sežani, ves v odsevu modrih
oči ustašev,
ki zateglo, po pokolu, pojejo. Ljudje v Marseju,
zagózdeni v prozorne pisarniške četrti,
se mi zde, zaradi mègle ali bele omele,
kakor školjke.

*1.
med kulisami – gledalci neprimerni –
glavni junaki v stroboskopski luči. trajanje,
uvela hruška sred novembra, v rimskih gledališčih
je že pozno. utrujenost razuma, ki nocoj
se dviga v meni. bog, ki ne obstaja,
a doni, odmev tišine. ni te, ne oglašaj se,
ne iščem te. v ozkem krogu hoje-za-človekom
beli apnenec. onkraj, onkraj: bog se odpoveduje.*

2.
morska pena na ugasli lavi,
lepljive sanje neučakanih ljubimcev,
hiše in četa, vbrizgane v apnenec,
oči priseljencev, pozabljene
že v pristanišču kakor kapljice na suhem sidru.
zdaj, pijana straža, svoje ogledalo
stražiš. tvoj nasprotnik
je tam notri. v ogledalu

– izmišljeno življenje,
ki k življenju kliče – se odvija
naš teater.

II.

*v samoti, ki je res dokončna, se izbrišeš,
list, ki ga je mraz požgal. moje zadnje delo,
piše stric, ki je umrl na Dunaju: jesenska
košara. in vendar si umrl pred svojo smrtjo.
pozabljen, velik, nežen oklepaj
med pogromi in grmadami, cerkvami in verigami,
oče, ki si se rodil iz domišljije zémlje.*

3.

star ribič, ki iz kože danes zjutraj
je prebiral svoj obraz, ko v mrtvi
mlaki so odsevali njegovi rakasti
obročki – odlaga zdaj spomine. pozno je.
zakon je – v katero smer se ta trenutek giblje
véliki misleči stroj?
bo v noči stal na straži
pred svojimi, pred našimi
besedami, da bi se spet našli,
ko bodo ognji dogoreli?
korenine borov vznikajo ob mesečini,
ravnodušni vozli kolonijam mravelj.
tako so se smehljale ženske iz ebenovine in slonove kosti
v pariškem bulvarju. Seina
v mojih sanjah
je še zmerom nepremična kakor steklo.

III.

*prostor absolutuma,
okoliš poezije,
maškere razuma:
pisava, zdrizasto meso. svojo mladost
kot kruh, potresen z makom, gneteš.
romeo, romar v ganjeni materiji.
četrto dejanje, ki pomika se na vélikem kolesu
odra: vsak
priznal bo svoje zmote iz potrebe po resnici, stvar brez stvarnika.*

4.

vse se je spremešalo, da bi zakrinkalo močvirja
 kakor trte
 na peščinah Rena,
 kakor klici
 na arabski tržnici v Marseju, kot življenje
 v moji domovini,
 ki počasi se prepušča, iz navade,
 podlo in pohabljenost,
 in ne vidi in ne ve
 in se ponša s svojimi mozolji. če je veselje
 neprestano upadanje energije,
 opičje kraljestvo hoče biti večno.
 kjer še vztrajajo
 v Toulonu zadnji vodometi, peli so
 ob praznikih goslači,
 krepki dedci iz kraljevih ječ. v apnu
 žabe ugašajo,
 po daljnih mlakah protestirajo. Teleta
 gnijejo s poletjem
 v razžarjenih vagonih. na mrtvih tirih
 begam s trnkom globoko v grlu.
 vse obmirovalo je v konvoju,
 ujetniku svojega mesa.

IV.

*izgnanstvo, ki mu ni nikoli konca,
 v sivih conah našega telesa,
 poldne vseh nas, zamegljeno od vročine.
 privezani ob vesla, da bi smrti ne ušli,
 so psalme peli krivoverci, tebi, niču v čast.*

5.

v širokih vozlih
 kot razvite mreže
 se dekleta pražijo na soncu.
 začudeni ljubimci odkrivajo ponoči
 njih mlečne odtise v pesku,
 ljubkujejo se v tem nestalnem valobranu.
 utihni, instinkt
 je naša obleka za vsak dan.

na drugi strani vodno trepetlikovje,
 zelenkast ribnik, mrtve ptice.
 potreben je pajac iz nočne smene
 za vse te uničene besede.
 razbiti avtomobili, prepoznam jih.
 glej, pohabljenec teh razbitin,
 spominja na praznino. z rokó
 nedokončanega Ostržka – vajenec čarovnik,
 s skobljem v roki, zajel je sapo
 za ljubezen, ki je ni nikdar dovolj – zdaj stopa
 med kupi vrat in stekla. Trčenja
 iz nepazljivosti, ali ker jih pot
 je utrudila.

V.

*ti nisi tisti, ki skalovje beli,
 morsko sol mešaje med kovinske slamice,
 ki mahaste vagine odpirajo v pečine.
 znanost in magija čudita se
 nad bleščečim kamnom misli
 in nad skrivnostjo o tebi, ki je ne poznaš:
 brazgotina, porojena iz mesa,
 a tuja in do svoje bolečine ravnodušna.*

6.

ne pripadam njim, ki me bero, ne mešam se
 v grižljaje mene, ki jim pravijo zasebni.
 ne bi hotel, vendar
 se spominjam košnje v Karniji.
 učili so ga usode alg,
 rásti in tehtati pod polnim oprtnjakom.
 lepa načela, mirno
 čakanje na praznik
 od naslovnice, vsak teden, do naslovnice
 Domenica del Corriere. in vendarle,
 če zdaj na mir pomislim, tudi najbolj skromen,
 ga zagledam v tem zelenju.
 in si kožo
 in skorjo slečem in le
 vsečnost nad svetlobo mi zdaj barva dušo.

VI.

*zdaj ni več vznemirjenih ljubimcev.
v mehkem varovanju sebe, v skrbi zase
ni več jaza. v orientalski medlosti postane
občutljivi on, ki v vsemogočih jagodah
goji drevo praznine. in ti si daleč,
bog ali potujoči demon v izhlapevajoči noči.
eksotičen se v mesto sokol spušča, oprezujoč
za mišmi in odpadki. a leti in je tako ljubezen.*

7.

veter vstaja, dviga barvne liste temnih
in odpornih grmov, glej na kostanj,
so mi govorili, in nikar se ne nastavlja
burji kot odprta vrečka. dnevi, hladni
za premazanimi okni
vse od Krasa do Rižarne,
Trst začenja misliti.
med prapori na Trgu
mendrajo mrtvega goloba, večno
se svetlika zaplombiran
zob neznanega junaka,
ko skozi režo v šlemu
se prebije sonce. in tako so se utaborili
na visokih kotah, tam, med ledom
in rekami deviške vode,
dokler ne bo spet zapadel sneg.

VII.

*vstop v labirint nam je dovoljen,
udobno zatočišče. Uživaj, druge
resnice bodo sčasoma prodrle na površje,
iz neskončnega prostorja bodo dvignila se
druga stvarstva in z drugačnimi obrazi vzniknili bogovi
v razcvetelem se vesolju. ti pa boš brez soka, suh,
drevo krvi in strahu.*

8.

Marina Mniszek poje svojo dvojno igro z eksistenco,
dolga, kredit in cena
za odvezo. Spanec noče in noče priti,

operni posnetek, môra, ki ne popusti. sprašujem se,
 če res zasedam mesto,
 ki si ga predstavljam
 v tem sestopu brez objokovanja. moja
 otroška leta, tik po vojni, v prvi vrsti, v Trstu,
 polnem jeepov in rdečih madežev na cestnem tlaku,
 ko sem mislil,
 da imajo plavalasi fantje oranžno kri.
 lutkar
 je pobegnil,
 drug pa je prikazoval
 svobodo kot droban limonin
 plod v lončeni vazi.

VIII.

*smo samo mi, Zemljani,
 pisáli ta tvoj operni libreto?
 jaz ti nisem zvest, okrvavljena skorja,
 toda tudi nad seboj že vidim tvojo gobo.
 sodimo o vsakem izmed nas posebej,
 ti pa, parazit, si nas spremenil v rod.
 tam, kjer se materija vpija kakor misel,
 drug princip. ne spolnost
 in ne strah pred smrtjo,
 niti indiskretna pamet: toda ta napor
 nas že ogroža, skrivne obiskovalce večnega.*

9.

vsaka doba je drugačna, to potrjujejo
 nam tudi sanje. mi pa se gremo vigilije
 s srcem, ko so čez in čez prelepili ga
 s starimi fotografijami. skozi krznarjevo okno
 lezli smo na pločevinsko streho spodaj,
 pobirat svoje igračke
 ali želvo,
 ki je kar najprej nam padala z železne ograje.
 njena edina pot jo je razčesnila. tako
 kot so po Krasu zapuščena trupla padlih
 puščala sledove svojih kretenj, trdovratnih
 med eno in drugo lusko apnenca,
 ko letni čas použiva listnato obilje.

IX.

nebesni svod, ki zarisujejo ga
 daljne eksplozije, ta zimska noč
 pred svojim mrkom zgošča vlažne misli.
 v njej telo, kot mi v telesu, plava.
 zaradi vztrajnosti ponavljamo, kot signali
 zdaj že slepih zvezd, vsak svojo pot.
 a smo se spremenili in tudi ti rojevaš se drugačen,
 bog samote. Svetóst se ti izmika
 in se razliva v bebaste luči kresničk.
 ta svetóst pohodi vse, nas in naravo,
 porušene oltarje našega razuma
 in celo tvoje okrutne klerike.

10.

nocoj se bo nekje odprla nova jama,
 a vodé temè mi vsakokrat obarvajo
 kak rob
 in v pèsti zrastejo mi nohti,
 temà mi laska.
 na dvorišču se gredo
 nekakšno igro.
 otroci z belo rjuho za seboj, z zastrtimi očmi
 zaradi nihanja večerne zarje. zmerom še lahko
 obstajamo,
 usnuli v brazdi sonca, ki v zaton
 se spušča. imej usmiljenje z zakoncema,
 ki v Sanaryju so obrusila ju leta
 in se stikata kot dva razvezana
 mošnjička, nagnjena na isto stran.
 imej usmiljenje sam s sabo,
 ki ju ne razumeš,
 ušlašena, iz počitnic k smrti,
 v ribiških barakah. zrak v razžrtih skalah
 je nasičen z zrakom,
 to o ljubezni in željáh ostane.
 moral bi odpotovati
 miren,
 ne kot moj pes,
 ki že vso noč kot človek joka.

X.

*odmev je v nas, drugi odmevi
se upogibajo v vesolju. druga pamet,
drugo meso, druga odrešitev.
toda – je sploh možno zate drugo?*

11.

pravijo: ne bo prišel, zaman je,
pravijo.
in vendar vsaka generacija moških, žensk
si je predstavljala.
bojim se mrtvih, ki živijo,
potem ko lastno dušo so izpraznili,
čakaje v kletki, strpni,
odtujeni, kot deževniki
odzivajo se na dovoljene dražljaje. in če tu kaj misliš,
tudi le od daleč, boš povzročil
kvar v verigi nepretrganega spanja.
tiho, tiho.
kakor hotelir, ko na sezono se pripravlja
in je ves njegov problem umetni pesek,
zmleto kamenje, steklene slamice
in kam stlačiti goste.
pomirite se, pokopališča avtomobilov
to poletje rastejo počasi, ti rahitični otroci
karambolov. majska
Mati božja tu v La Gardu
roj kresničk prižiga. Blaženi
pirati, ki prek hribov, brcajoč
pred sabo suhe storže, so se vračali
k moustierskim, s sivko posejanim poljem.

XI.

*brezmejna blaženost puščavnikov,
ožganih od vetrov in krast, hipnotično
popevanje v romanskih kriptah,
neuravnovešenost prek vsake mere, to te pomiri.*

12.

ta nespečnost, ki vrtinči
uboge sanje. skladišče, servisna
postaja za preplah, ki se seli

od kanala do kanala. plapolaje
 se klobuk nastavlja za golobji brizg,
 živeli, ki umirajo zravnanih tac.
 izza železnih križev raziskuje
 s svojim šestim čutom
 kosmato mačje oko.
 zdresiraj svoj obup
 kot indijskega kosa v kletki,
 ki se sam sprašuje in si odgovarja,
 ko turistom spet mudi se na stranišče.
 medtem pa, iz spodobnosti, zaradi ravnovesja
 med norci in preroki,
 poezija naj zlato postane.
 kak alkimist
 zamenjal bo te kamenčke v gotov denar. spodite dušo,
 naj ta curek živega srebra
 odteče. termometer je razbit.

XII.

*ljudje po tej metamorfozi bodo iskali
 utripajoče klice zvezd
 in ti, božanska kuga, se boš povrnila
 v druge sanje, ker vse to potrebno je človeku.
 tako kot v sobi, prenapolnjeni s papirji,
 inkvizitorju razvzemala si spolnost,
 malleus maleficarum, se zdaj v te popolne
 homines sapientes tehnike umeščaš.*

13.

če ta rak
 kot igro sprejmeš,
 če kamnitih plošč ne moti,
 da so obležale v pesku,
 se bo sredi nepreglednih vrst pojočih ministrantov
 zbudil birokrat iz svoje mreže,
 kot rumen papirnat zmaj se nosi nad udori.
 in žge s cementom in poliva
 z nafto korenine borove. neznan
 kot zadnji ubiti Nemec v bunkerju
 pod hišo, morda prvi med pravičniki
 v kaki drugi puščavi. tudi pepel svetlika se zeleno,
 daleč, v vodi mojega pristana, v beton

strdelih vozlih vreče,
kupi vreč s kostmi,
ki so ponoči vrgli jih pod cesto h kopališču,
vsak ima svojo Rižarno, noč brez spanca,
ki plavuti vzgibaš kot velika črna riba,
ti ga vidiš zdaj, kako molčeč
je rabelj. rabelj je lepo oblečen, rabelj
ne obstaja.

XIII.

za nas kaj drugega ni niti možno, daljna rana,
ki si, parazit na praproti, čakála
na človeka opico, ko negotov zapuščal je drevo.
in vendarle: kdaj bo, drugi planeti, ki jih druga
bitja v tej neskončnosti materije čutijo kot Zémľjo,
kdaj bo, iz muk metamorfoze porojena,
neki drug ti. vrata niča, ki temná vsesajo
v svojo črno točko zbore in tožbe,
metropole v samoti usmrčenih individuov,
zvezdne sonde starcev njihovih planetov,
kdaj bo torej pesem slavca ob tem medlem siju?
drugo, pa četudi bi bilo. in tebe ni.

Prev. Ciril Zlobec